

menta moralia et homo non possit omnia moraliter vincere, nisi ab alio superiori juvetur: at hæc impedimenta non occurrunt in singulis actibus moraliter bonis ut declaratum est: ergo auxilium illud morale non est simpliciter necessarium ad singulos actus naturalis ordinis, licet ad innocentiam, vel perseverantiam longi temporis necessarium sit.

16. *Ad dicta omnia est responsum.*—Ad hæc vero omnia respondere coguntur alii auctores, (quantum ex eorum discursu colligi potest) hæc argumenta recte probare, auxilium gratiæ non esse necessarium, ut homo possit hujusmodi actum moralem facere, esse tamen necessarium ut illum faciat: sicut actualis concursus Dei est necessarius ut homo operetur, non tamen ut operari possit. Ratio autem talis necessitatis supra posita est, de cogitatione congrua: nam sine cogitatione honesta non potest homo bene moraliter operari, et nisi talis cogitatio congrua sit in præscientia conditionata Dei, non operabitur homo de facto, quantumvis possit. Est ergo necessaria cogitatio congrua ad ipsum actum, hæc autem cogitatio non est debita, nec sine Dei providentia donatur: est ergo gratis data et consequenter vera gratia: ergo sine aliqua gratia non potest de facto et cum effectu fieri opus simpliciter bonum. Unde ingenue etiam fatentur, hanc cogitationem non vocari gratiam, quia in se supernaturalis sit quoad substantiam, vel intrinsecum modum ejus, nihil enim tale potest in illa cum probabilitate cogitari, cum cogitatio illa et objectum naturale habeat, et sub ratione naturali, seu per medium ordinis naturæ illud attingat, solumque ordinetur proxime ad eliciendum actum naturalem voluntatis. Aiunt ergo solum vocari gratiam, quia est donum quoddam gratis datum in ordine ad vitæ honestatem, et fortasse etiam ad veram sanctitatem, et æternam beatitudinem consequendam.

17. *Examinatur responsum.*— Ut autem examinemus quanta cum probabilitate hoc dictum sit, cum totum hoc donum gratis collatum in sola illa congrua cogitatione ponatur, nonnulla circa illam inquirenda sunt. Primum, cum sæpe contingat, cogitationem illam excitari per exteriorem objecti propositionem, vel per verba humana, vel objecti visibilis occursum, ut pauperis, vel hominis mortui, aut alterius similis, interrogo, an necessaria sit specialis providentia Dei, ut hoc objectum tempore et modo congruo occurrat, vel possit interdum, ac sæpe occurrere ex generali cursu

causarum secundarum operantium cum sola generali Dei influentia. In quo, esto verum sit, sæpissime has opportunas occasiones bene operandi moraliter provenire ex providentia peculiari, interveniente saltem peculiari custodia sanctorum angelorum: tamen non videtur dubium, quin non semper sit hoc necessarium, quia nihil invenitur in hujusmodi externo objecto, quod per communem cursum naturæ non possit occurrere homini tempore opportuno, sinendo solum causas secundas ut cursus suos peragant, cum communi influxu auctoris earum. Sicut etiam, quod occurrant objecta excitantia ad malum et tempore, quo pertrahunt hominem ad consensum, non provenit positive ex speciali providentia Dei, sed ex generali cum prævisione, ac permissione et communi influentia, et licet sæpe proveniat per industriam malorum angelorum, non tamen cum certitudine infallibili futuri effectus, ut est in Deo: nec etiam semper est illud medium necessarium, sed per solum cursum secundarum causarum potest talis occasio scandali offerri, permittente et præsciente Deo. Ita ergo potest esse in actu bono, hoc tamen excepto, quod in illo non præcedit sola permissio, sed etiam vel præceptum, vel concilium, vel approbatio Dei per voluntatem simplicem, seu antecedentem. At voluntas absoluta specialiter procurans talis objecti occursum, necessaria non est, licet sit possibilis, nulla enim vera ratio talis necessitatis reddi potest, nec ab aliis auctoribus redditur: imo in hoc non videntur nobis contradicere.

18. Hoc supposito, inquiri ulterius, an proposito tali objecto, necesse sit cogitationem illam fieri, aut dirigi a Deo speciali modo interius operante, ultra generalem concursum debitum, tam externis objectis, seu occasionibus excitantibus talem cogitationem, quam ipsi intellectui elicienti, et judicanti secundum illa: vel potius (supposita applicatione talium objectorum facta per ordinarium cursum secundarum causarum) cogitatio illa, et practicum judicium de tali bono opere præstando, fiant ab intellectu cum solo generali concursu primæ causæ. In quo etiam dicendum omnino est, necessarium non esse cogitationem illam fieri per specialem Dei actionem, quam interius in hominis intellectu operetur: quia in illa cogitatione nihil est supernaturale, neque ex parte ipsius intellectus, neque ex modo aliquo intrinseco ejus, qui intelligi possit, vel cum fundamento fingi, neque ex aliquo fine extrinseco, vel elevatione ad aliquem effectum

supernaturalem: quia solum ordinatur ad bonum actum moralem voluntatis, quia alias in substantia, et modo suo naturalis est. Potest ergo cogitatio illa excitari, et fieri in homine per ordinarium cursum, et influxum secundarum causarum, concurrente tantum Deo generali concursu, tam interius, quam exterius. Ergo cogitatio illa non est ex gratia, sed ex natura: ergo et opus virtutis, quod ex sola illa, cum viribus liberi arbitrii, et generali influxu primæ causæ procedit, non necessario est ex gratia.

CAPUT XVI.

EADEM VERO SENTENTIA SUADETUR, OSTENDENDO VARIA INCOMMODA, QUÆ EX CONTRARIA SEQUUNTUR.

1. Rationes superiori capite factæ rem ipsam satis ostendere videntur, quod supposita prima rerum universi dispositione, communis causarum secundarum cursus, et concursus cum generali influxu, et providentia primæ causæ sufficiat ad illam cogitationem bonam concipiendam, quæ satis sit ad bonam moralem operationem ordinis naturæ per liberum arbitrium efficiendam. Nihilominus tamen auctores quartæ sententiæ docent, quando illa cogitatio talis est, ut cum effectu moveat ad opus bonum, esse veram gratiam distinctam a dono creationis, et omnibus beneficiis Dei, quæ ex vi creationis debentur, seu consequuntur. Ratio eorum ad hoc reducitur, quod ipsamet originalis (ut ita dicam) rerum dispositio, et concursus, vel occursum talium causarum, vel objectorum, cum tali homine, et potentiis ejus, non est sine præscientia, et providentia Dei, qui talem rerum ordinem providit, qualem prævidit fuisse futurum congruum huic homini, ut tali tempore bene operaretur. Quod satis est, ut illa cogitatio dicatur esse supra naturalem hominis facultatem, quia non potuit homo præparare sibi talem cogitationem, vel causas excitantes illam. Dicitur etiam esse auxilium gratiæ, quia talis dispositio, et ordo causarum non erat tali homini debitus, et ideo nec talis cogitatio erat debita. Est ergo gratis donata, ut excitet, et juvet ad bene operandum: merito ergo vocatur auxilium gratiæ, seu gratuitum. Constat autem talem cogitationem necessariam esse ad quancumque bonam moralem operationem. Hac ergo ratione defendunt, nullum opus moraliter bonum posse fieri ab homine sine Gratia Dei.

2. Hæc vero sententia sic explicata videri potest in re non esse diversa a nostra, sed tantum in loquendi modo. Nos enim ingenue fatemur, ad actum voluntatis bonum necessariam esse præviã cogitationem intellectus. Item cogitationem hanc, saltem primam non esse in potestate ipsius hominis, sed debere extrinsecus excitari. Item, excitationem hanc non fieri sine providentia Dei præparantis causas ejus: atque etiam (ut nos probabilius credimus, et tanquam veram admittimus) præscientis quando, et ubi talis cogitatio futura sit ita congrua, ut si intellectu ponatur, infallibiliter habeat bonæ voluntatis effectum. Item, omnes convenimus, ad hos actus esse necessarium actualem concursum primæ causæ, quod nec Semipelagiani quidem negabant, quidquid Pelagiani senserint. Ac denique, illi auctores nobiscum fatentur, non esse necessariam ad hujusmodi cogitationem, et actum bonum, superiorem aliquam, vel specialem internam motionem Dei, præter dictum providentiæ modum. De quo nos etiam fatemur, occasionem illam bene moraliter operandi, et congrue de tali opere cogitandi, et judicandi a Deo prævisam esse peculiare ipsius beneficium. Solum ergo videtur de nomine superesse controversia, an illud vocandum sit auxilium gratiæ, necne. Sed nihilominus dicendum credimus, illud beneficium non transcendere ordinem generalis providentiæ naturalis, ideoque non satis esse, ut talis actus dicatur esse ex gratia Christi: nec Concilia loqui de hoc genere gratiæ, sed aliquid majus postulare, quando gratiam Dei ad bene operandum requirunt. Atque hanc esse censemus gravissimam, utpote ad intelligenda Concilia, et Patres necessariam, et fortasse etiam ad vitanda multa incommoda, quæ ex verbis inordinate prolatis interdum incurruntur.

3. *Primum incommodum.*— Primum ergo grave incommodum, quod ex illa sententia sequitur, est, quia ille modus gratiæ non sufficit ad proprietatem, et rigorem verborum: per quæ Concilia docent esse necessariam gratiam ad bene operandum: ergo, si Concilia sub definitionibus suis includunt omnia, et singula bona opera moralia, cujusque ordinis, et modi sint, necessarium est aliquid majus auxilium ex parte Dei conferri, vel certe, si Concilia non comprehendunt omnes hos actus, sine fundamento, et veritate dicitur, gratiam esse ad alios necessariam. Antecedens patet ex Concilio Arausicano, cap. quinto et sexto, ubi requiritur *illuminationem*,

et inspirationem, per infusionem Spiritus sancti; et cap. 6, dicit: *Recte cogitare divini esse muneris, et quoties bona agimus, Deum in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operari.* Quis autem dicat naturalem cogitationem, quæ ex vi causarum naturalium sit, cum solo concursu Dei generali, vocari illuminationem, et inspirationem Spiritus sancti, aut fieri per infusionem ejus, aut ratione illius solius, *Deum operari in nobis, ut operemur, vel præstare, ut faciamus,* sicut ibidem dicitur capite vigesimo. Ergo longe verius est, non comprehendere Concilia omnes bonas actiones, sed illas, quæ ad salutem pertinent vitæ æternæ, ut dictum est.

4. *Secundum incommodum.* — Secundo, si quis contendat, illam cogitationem congruam, modo supra posito explicatam, recte vocari illuminationem et inspirationem Spiritus sancti, sequitur ex vi doctrinæ, ac definitionum Conciliorum non esse necessariam altiore gratiam prævenientem, et adjuvantem, ad credendum, sperandum, amandum et pœnitendum, quod nullus Catholicus dicet, ut nunc suppono. Sequela patet, quia Concilia eodem tenore, et cum eadem universalitate de his omnibus loquuntur, ut patet ex relatis verbis. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur:* et ex testimoniis Scripturæ, quæ idem Concilium Arausicum adducit: *Sine me nihil potestis facere: et Quid habes, quod non accepisti?* et, *Nemo habet quidquam bonum, nisi datum fuerit de super.* Denique Concilium Tridentinum, sessione sexta, loquens de gratia necessaria ad actus fidei, etc. *Per illuminationem, et inspirationem Spiritus sancti, illam declarat.* Ergo, si sola dicta congrua cogitatio sufficit ad illuminationem, et inspirationem Spiritus sancti, similis modus gratiæ sufficeret ad credendum, amandum et pœnitentiam agendam, sicut oportet. Consequens autem est omnino falsum, et absurdum: confunditur enim ordo gratiæ cum ordine naturæ, tolliturque necessitas habituum per se infusorum. Et specialiter ponderari potest testimonium Augustini, epistola centesima sexta parum ab initio, ubi afferens exemplum de filio prodigo, *qui reversus in semetipsum dixit: Surgam, et ibo ad Patrem meum,* inquit. *Quam cogitationem bonam quando haberet, nisi et ipsam illi in occulto pater misericordissimus inspirasset?* Expendo enim illam particulam, *in occulto,* qua significat, non esse satis cogitationem similem, quatenus ab externis objectis naturaliter exci-

tari potest ut si vera gratia interna, veraque inspiratio, nisi interne, et occulte aliquid altius Spiritus sanctus operetur.

5. Potest præterea absurditas illius consequenter in hunc modum declarari breviter. Quia propositis rebus fidei, potest homo aliquam fidem humanam illis adhibere, si credat tantum ex humana traditione: quæ fides humana potest esse actus moraliter bonus. Si ergo talis sit, fiet ex gratia, juxta priorem sententiam: ergo erit ex illuminatione et inspiratione Spiritus sancti, quia erit ex aliqua cogitatione congrua, et gratuita modo explicato: ergo potest quis sine errore dicere, illam fidem esse sufficientem ad salutem, et ex infusione Spiritus sancti, utpote ex ejus illuminatione et inspiratione concepta. Consequens autem illud absurdissimum est. Et sane audio non deesse theologos, qui illo discursu convicti, fateantur, illud genus gratiæ, et illuminationis, ac inspirationis sufficere ad omnia bona opera moralia, quæ antecedunt fidem necessariam ad salutem, atque etiam ad voluntatem credendi, quæ ad veram fidem sufficiat, et ad veram attritionem, quæ cum sacramento satis sit ad justitiam: et nihilominus eos non audere concedere, illud genus gratiæ satis esse ad actus fidei, spei et charitatis necessarios ad salutem. Quorum quidem caute lam, et modestiam in hac posteriori parte laudo: sed cum in priori fateantur veram gratiam esse necessariam ad illos actus, qua consecutione loquantur, non video, nec quo modo ex Conciliis colligant distinctionem, quam faciunt inter hujusmodi actus. Præcipue, cum Concilium Arausicum, capite quinto, eodem modo loquatur in hoc puncto de voluntate credendi, et de actu, seu assensu fidei.

6. Dicent fortasse, Concilia non tantum postulare ad actus fidei, spei, charitatis et pœnitentiæ Divinam illuminationem et inspirationem, sed etiam divinum adjutorium: ita enim diserte loquitur Concilium Tridentinum, sessione 6, can. 3, et intelligendum est de adjutorio supernaturali, quod aliquam efficientiam addat ultra concursum generalem Dei: alioqui nullius momenti esset illa definitio ad gratiam Dei commendandam. Sed contra hoc instatur tertio, quia illud Spiritus sancti adjutorium non solum ad actus fidei, spei, charitatis et pœnitentiæ, sed etiam ad alios necessarium est. Nam quoties Augustinus loquitur de gratia necessaria ad bene operandum, non solum dicit esse necessariam prævenientem gratiam, inspirationem et illuminationem, sed etiam

esse necessarium adjutorium divinæ gratiæ: et addit esse necessarium ad singulos actus pietatis, ut sæpe repetit Epistola 106 et 107, addens, *sine hoc adjutorio nihil pietatis vel justitiæ posse hominem habere, vel in opere, vel in voluntate.* Vel ergo loquitur Augustinus solum de actibus supernaturalibus, qui per antonomasiam dicuntur justitiæ et pietatis Christianæ: et sic non potest colligi ex doctrina Augustini ad singulos actus moraliter bonos esse necessariam gratiam. Vel loquitur de omnibus actibus bonis, etiam moralibus et consentaneis tantum rationi naturali et sic oportebit dicere, etiam ad singulos actus hujusmodi esse necessarium adjutorium divinæ gratiæ. Ac proinde totum id, quod Concilium Tridentinum requirit ac fidem, spem, etc., erit necessarium ad singulos actus bonos, nimirum prævenientem Spiritus sancti illuminationem, ejusque adjutorium. Ergo vel illa congrua cogitatio non satis est ad bonos actus morales, vel aliud distinctum et proprium adjutorium gratiæ requiritur, quod dicti auctores non concedunt, nec est verisimile: vel necesse est, ut dicant (ut revera dicunt) illammet cogitationem, quatenus antecedit voluntatem humanam, esse gratiam prævenientem et quatenus comitatur, et suo modo cooperatur ad illam, esse adjutorium divinæ gratiæ.

7. Si autem hoc dicatur, sequitur, quod antea inferebamus, non requiri altiore gratiam ad voluntatem credendi, præter cogitationem congruam de rebus credibilibus, quæ per sufficientem propositionem, externam fidei excitari potest et concipi, et consequenter eandem gratiam sufficere ad actum credendi. Nam (ut dicebam) Concilium Arausicum, cap. 3, eodem modo loquitur de gratia necessaria ad voluntatem credendi, ac de ipsa fide. Item, quia nihil aliud de ipso actu fidei credere cogimur, nisi quod sine illuminatione et inspiratione, ac adjutorio Spiritus sancti haberi non potest: totum autem hoc per illam cogitationem congruam dicitur salvari sufficienter respectu boni actus moralis, ergo etiam satis erit respectu voluntatis credendi: ergo majori ratione etiam respectu ipsiusmet actus fidei: nam ipsa voluntas credendi potest etiam vocari adjutorium gratiæ, ad ipsummet actum fidei elicendum.

8. Quod si quis velit assignare diversitatem, quia ad hos actus fidei et similes requiritur adjutorium superioris ordinis, elevans potentiam ad efficiendum, atque adeo physice adjuvans, ut supernaturales sint: verum quidem

dicet ex aliis principiis, tamen consequenter loquendo, non poterit hoc fundari in doctrina Augustini, vel Conciliorum, si semel dicit, gratiam illuminationis et adjutorii Spiritus sancti, quam requirunt ad bene operandum, sufficienter conferri per solam illam cogitationem congruam, quia eisdem terminis et non aliis requirunt gratiam ad credendum, et ad alios actus. Hoc ergo incommodum ex illa sententia sequitur, quod occasionem præbet negandi gratiam physice adjuvantem, quia non relinquit efficacem modum fundandi illam in doctrina Augustini et Conciliorum. Nam in Conciliis non invenietur traditum, illos actus esse supernaturales per hunc formalem terminum, sed solum esse ex infusione Spiritus sancti, vel ad singulos illorum esse necessariam gratiam. Unde etiam sententia illa præbet occasionem negandi actus vere supernaturales, ut infra dicam.

9. *Aliud incommodum.* — *Pelagii error.* — Quarto sententia illa occasionem præbet errori Pelagii, qui admittebat quidem gratiam esse necessariam ad credendum et bene operandum, postea vero explicabat gratiam illam nihil aliud esse, quam prædicationem, seu revelationem, vel Christi exemplum et doctrinam, aut legem, quæ intellectum instruunt, nam postea sola voluntas sua libertate vel sequitur, vel repellit talem cogitationem. Pelagius enim non negaret cogitationem illam, quæ ex prædicatione et doctrina, vel alio bono occurrente objecto profecta est, esse gratiam appellabat. Nec dubitaret etiam illam vocare gratiam excitantem voluntatem, ut velit et adjuvantem ipsam cum vult: et nihilominus ab Augustino reprehenditur, in ep. 106 et sæpe alias, quod dolose necessitatem gratiæ adjuvantis in Concilio Palæstino confessus fuerit, cum veram et internam gratiam adjuvantem non agnosceret. At profecto sola cogitatio congrua, eo modo, quo superius explicata est, perinde se habet, ac lex seu doctrina: quia nihil est aliud, quam quædam propositio objecti et dictamen conscientia, quod est quasi privata lex, juxta illud Apostoli ad Rom. 2: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.* Si ergo illa cogitatio, quæ alioquin naturalis est et per causas secundas naturales, cum solo concursu Dei generali haberi potest, dicitur sufficiens gratia excitans et adjuvans,

ita ut definitiones Conciliorum de necessitate gratiæ ad bene operandum, ad illam cum omni proprietate et veritate accommodentur: profecto majori ratione cogitatio illa, quæ resultat ex prædicatione Evangelii, vel ex propositione legis, dicitur esse gratia de se excitans et adjuvans sufficienter.

10. *Effugium.* — *Præcluditur.* — Quod si quis dicat, illam cogitationem non habere rationem gratiæ, nisi quatenus congrua est, certe Pelagius non negaret, quin similis congruitas possit inveniri in propositione legis, vel prædicatione fidei. Quia Pelagius non ignoravit Deum præscire, si hoc prædicetur Evangelium cum his signis, etc., qui sunt credituri, nec ne, ut ex epistolis Prosperi et Hilarii ad Augustinum, et ex libro Augustini, de Prædestinatione Sanctorum et de Bono persever., et de Gratia et libero Arbitrio manifestum est. Fatebatur ergo Pelagius, præscire Deum, quibus sit vel non sit futura congrua prædicatione: ergo, si omnia, quæ docent Concilia de necessitate gratiæ, sufficienter salvantur per solam illam cogitationem congruam in tali præscientia, non video, cur respectu fidei et aliorum actuum supernaturalium non sufficienter eadem salventur per solam propositionem congruam objectorum, id est, quæ ex præscientia Dei habitura sit effectum: cum tamen revera, tam cogitatio ipsa, quam effectus ejus solis naturæ viribus fiant, juxta illam sententiam. At hoc destruit veritatem internæ gratiæ et nihil in re differt ab errore Pelagii: jam enim ad credendum nulla interior illuminatio, vel inspiratio necessaria erit, præter externam prædicationem opportuno tempore factam cum interna cogitatione et judicio, quod per naturalem discursum ex vi talis prædicationis concipi potest. Idemque de poenitentia et aliis dici poterit.

11. *Aliud incommodum.* — *Ad bona opera moralia sigillatim sumpta non est necessaria gratia voluntati indita.* — Quinto ex eodem principio sequitur, non esse necessariam internam gratiam præviā, in ipsamet voluntate impressam ad bene operandum, etiamsi bona operatio sit vel credendi, vel volendi credere, aut sperandi, amandi etc. Consequens est falsum et omnino vitandum, ut nunc suppono et alibi probatum est, saltem loquendo de morali necessitate et ordinaria potentia. Sequelam probo ex illo principio, quod Concilia et Augustinus quando loquuntur de necessitate ad omnia et singula bona opera, generatim et indifferenter loquuntur de bonis

operibus, et ad omnia æque postulant gratiam excitantem et adjuvantem. Si ergo sub illis bonis operibus includunt omnia et singula moralia opera, etiam ordinis naturalis, consequenter fatendum est, idem genus gratiæ esse necessarium ad talia opera, quoad reliquos actus. Et e converso, gratiam illam præveniētem, quæ non fuerit necessaria ad bona opera moralia, non etiam esse necessariam ad fidem, vel alios actus, quantum exigit doctrina Conciliorum, quæ, ut dictum est, eodem modo datur de omnibus. Certum est autem, ad bona opera moralia sigillatim sumpta non esse necessariam internam gratiam præviā, ipsimet voluntati inditam: quia proposito objecto per cogitationem congruam, voluntas non indiget speciali elevatione ad talem actum, qui natura sua est illi proportionatus. Unde, cum Concilia dicant, ad opera bona requiri sancti Spiritus illuminationem et inspirationem, dicendum erit in illa sententia (sicut revera dicitur ab auctoribus ejus) respectu moralium actuum eandem cogitationem congruam subire utramque rationem. Nam quatenus perficit intellectum, dicitur illuminatio; quatenus vero invitat et attrahit voluntatem, dicitur inspiratio. Ergo aperitur via, ut qui voluerit, eodem modo philosophetur de omnibus actibus gratiæ, quantumcumque necessariis ad salutem negando, ad aliquem illorum esse necessariam peculiarem motionem gratiæ in ipsa voluntate factam: quia doctrina Conciliorum ad hoc non cogit, cum tota verificetur in aliis actibus bonis sine tali motione.

12. *Sextum absurdum.* — Sexto, aperitur via, ut negare quis possit, dari actus vere et in se supernaturales, non solum quoad entitatem, substantiam et speciem eorum (quod nunc satis absurdum est) verum etiam quoad aliquem bonum, realem et intrinsecum modum: vel saltem negare quis poterit, tales actus esse necessarios ad salutem, quod etiam absurdissimum est, ut suppono. Sequela declaratur, quia, ut paulo antea dicebam, Concilia non definiunt sub hac formalitate verborum, esse necessarios ad salutem actus supernaturales, sed esse necessariam gratiam excitantem et adjuvantem ad efficiendos actus necessarios ad salutem, sicut oportet: ex quo principio non inferimus, tales actus esse supernaturales. At vero si gratia excitans et adjuvans necessaria est ad efficiendos singulos actus bonos moraliter, quia ex se sunt ordinis naturalis, profecto illatio illa de nullis actibus fieri potest. Nam, licet quis dicat, actum, verbi gratia,

fidei, ad salutem necessarium, in sua entitate et specie, et in omni modo intrinseco suo esse naturalem, dicit nihilominus fieri non posse sine gratia inspirante et adjuvante et solum ex relatione ad illam esse, seu denominari supernaturalem. Nec poterit improbari ex definitionibus Conciliorum, supposito illo fundamento de necessitate gratiæ ad actus morales. Unde (ut audio) non desunt, qui concedant, quod si quis sola fide humana quoad substantiam credat mysteria nostra fidei, ex paterna traditione, bene operando moraliter et secundum prudentiam humanam in ea credulitate, illa fides erit sufficiens ad salutem ex parte fidei, id est, si alia præcepta observentur: quia est fides ex gratia, licet in se supernaturalis non sit, quod quam sit absurdum, nunc exaggerare, aut probare non est necesse. Et ideo alii, ut supra dicebam, id admiserunt de voluntate credendi, non tamen de ipso actu credendi: tamen, si consequenter volunt loqui, non possunt inficiari: eademque ratio in cæteris actibus procedit.

13. *Evasio rejicitur.* — Neque satis erit respondere, circa objecta virtutum theologialium dari posse actus in se vel in substantia sua supernaturales. Quia hic non tractamus, an sint possibles, sed an sint necessarij ad salutem: nam hoc posterius est, quod per se spectat ad dogmata fidei, illud vero prius non nisi ratione posterioris: ex dicto autem principio videtur hæc necessitas everti, ut ostensum est. Quod si quis fortasse hoc fateatur, poterit consequenter dicere, non esse necessarios habitus supernaturales, ac per se infusos et consequenter totam doctrinam de vera et supernaturali gratia Dei, tanquam superfluum de medio tollere, totumque negotium auxiliantis gratiæ necessariæ ad bene et sancte operandum, reducere ad congruam illam cogitationem provenientem ex gratuita dispositione ac providentia. Et ad summum addi poterit, in aliquibus materiis esse necessariam revelationem divinam, ut possit homo de illis cogitare et circa illas congruenter operari. Quæ sane omnia toleranda non sunt, nam doctrinam Pelagianam plane continent, nec catholici doctores, cum quibus disputamus, illa concedunt: sed quod optamus est, ut nos doceant modum firmum et solidum vitandi hæc incommoda.

14. Septimo, ex illo principio sequitur, necessitatem divinæ gratiæ ad operandum non oriri ex supernaturalitate actionum, neque ex excellentia finis, ad quem homo per gratiam ordinatur, neque etiam ex fragilitate naturæ

lapsæ propter peccatum originale, sed præcise ex conditione naturæ rationalis et intellectuales, quæ et indifferentiam quamdam, seu universalitatem habet in cogitatione intellectus et potest in bonum et in malum flecti per liberum arbitrium: et ut flectatur, indiget cogitatione prævia, quæ, absolute loquendo, non est in libera potestate operantis; et ideo, quod sit congrua ad bene operandum, in divinam gratiam et liberalitatem referri debet. Atque ita sit juxta hunc discursum, ut non solum in homine lapsa, sed etiam in natura integra sit necessaria gratia ad omnes, et singulos actus moraliter bonos efficiendos, etiam ex solo dictamine rationis naturalis. Imo non solum de hominibus, sed etiam de angelis idem dicendum erit, ut revera consequenter dicunt illius opinionis auctores. Imo aliqui eorum etiam dicunt, implicare contradictionem, fieri actum bonum sine gratia, eo modo, quo implicat voluntatem amare sine prævia cognitione. Quia æque necessarium est, ut bonum motum voluntatis præcedat cogitatio bona, atque etiam necesse est, illam provenire ex providentia Dei, quia non potest ignorare, an cogitatio illa talis sit, ut habitura sit effectum et consequenter, an futura sit congrua: ergo fieri nullo modo potest, ut creata voluntas operetur bonum, quantumcumque naturæ suæ proportionatum, sine gratia Dei. Hæc autem omnia sunt valde nova et aliena a communi sensu theologorum.

14. Octavo sequitur, non posse creaturam intellectualem condi a Deo sine auxiliis gratiæ, si prudenter et secundum providentiam Deo dignam gubernanda sit. Consequens est falsum: ergo. Sequela patet, quia non potest Deus convenienter producere creaturam rationalem, quin illi provideat de auxiliis necessariis ad honeste operandum, saltem aliquas actiones: ergo, si illæ actiones non possunt honeste fieri sine auxiliis gratiæ, non potest Deus condere naturam, quin ei gratiam conferat. Hoc autem esse absurdum patet, quia jam gratia non esset gratia, quia esset naturæ debita. Quod enim auxilium, potest esse magis debitum quam illud, quod Deus ei negare non potest secundum prudentem gubernandi modum?

15. *Responsum.* — *Oppugnatur.* — Dicitur fortasse, non posse quidem naturam rationalem condi sine auxilio de se sufficiente ad honeste operandum, posse autem condi sine auxilio efficaci et congruo, atque ita posse condi sine gratia: quia illud auxilium sufficiens non est gratia, sed quid naturæ debi-